

Чим далі від центру знаходиться лексема, тим вільніші їхні відносини, і, навпаки, чим ближче до центру, тим тісніше семантичні зв'язки. Зауважимо, кількість кіл, периферій, залежить від об'єму корпусу фактологічного матеріалу, тому ми додали 8-у периферію або n-периферію (див. рис. 3).

Перетин периферій та перехід з одної периферії в іншу можливі під впливом авторської інтенції, регістру дискурсу та контексту функціонування лексеми. Але в цьому випадку необхідно розглядати динамічну семантику кожної окремої лексеми у структурі дискурсу, де реалізуються певні компоненти значення лексеми

Завдяки концептуальному аналізу змодельовано концептосферу *rank* в англійській мові та лексико-семантичне поле концепту *rank* у системі англійської мови, що може бути основою для дослідження функціональної семантики складових поля у структурі дискурсу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Александрова О.В. К вопросу о концепте и концептуальном анализе. /О.В.Александрова //Горизонты современной лингвистики: Традиции и новаторство: Сборник в честь Е.С.Кубряковой. – М.: Языки славянских культур, 2009.- С.169-178.
2. Андрусак І.В. Концептуалізація дійсності англійськими неологізмами кінця століття// Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – Харків: Константа, 2003. – № 586. – С. 117 – 119.
3. Афанасьева О.В. Новые подходы к изучению частей речи/О.В.Афанасьева // Языковая категоризация (части речи, словообразование, теория номинации). Материалы Круглого стола, посвященные юбилею Е.С. Кубряковой по тематике её исследований. Октябрь 1997 г. – М., 1997. – С. 6 – 10.
4. Зубова Л.Г. Эволюция общей теории языка в свете его отношения к миру и человеку. / Л.Г.Зубова // Семиотика, лингвистика, поэтика: К столетию со дня рождения А.А.Реформатского. – М.: Языки славянской культуры, 2004.- 768с. – (Studia philological).
5. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н.Караулов – М. Наука, 1987. – 263 с.
6. Кубрякова Е.С. Части речи в ономазиологическом освещении. / Е.С.Кубрякова – М. Наука, 1978. – 188 с.
7. Лакофф Дж. Мышление в зеркале классификаторов/Дж. Лакофф. // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XXIII. Когнитивные аспекты языка: Пер. с англ./ Сост, ред., вступ. сл. В.В. Петрова и В.И. Герасимова. – М.: Прогресс, 1988. – С. 12 – 52.
8. Ольшанский И.Г. Лингвокультурология в конце XX века: Итоги, тенденции, перспективы/ И.Г.Ольшанский. // Лингвистические исследования в конце двадцатого века. – М.: Наука, 2000. – С. 26 – 56.
9. Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд)/ О.О.Селіванова. – К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 1999. – 148 с.
10. Селіванова Е.А. Когнитивная ономазиология. / Е.А.Селіванова. – К.: Изд-во Украинского фитосоциологического центра, 2000. – 248 с.
11. Тищенко К. Метатеорія мовознавства. / К. Тищенко. – К.: Основи, 2000. – 350 с.

Мойсей Л. Т.
(Чернівці)

СИСТЕМА РОДОВОГО РОЗРІЗНЕННЯ У РАННЬОНОВОАНГЛІЙСЬКИЙ ПЕРІОД

У статті аналізується категорія роду іменників у ранньонovoанглійський період становлення мови. Основна увага зосереджена на суфіксах та лексемах іношомовного походження, які зумовили розвиток групи іменників спільного роду. З'ясовано, що домінанта родового розрізнення у ранній новоанглійській мові переходить із середньоанглійського лексичного на синтаксичний рівень вираження.

В статті аналізується категорія рода имен существительных в раннем новоанглийском периоде языкового развития. Основное внимание сосредоточено на суффиксах и лексических единицах иностранного происхождения, которые способствовали развитию группы имен существительных общего рода. Доминанта родового различия в ранний новоанглийский период сдвигается из среднеанглийского лексического на синтаксический уровень выражения.

The gender category of the Early New English period is investigated in the article under analysis. The focus is laid on foreign suffixes and lexemes which stipulated the development of common gender nouns. It has been proved that in Early New English the dominant of gender differentiation shifts from lexical to a syntactical level of expression.

Історичні події, які відбуваються у певний період розвитку суспільства, впливають на розвиток мови. Особливу увагу, на нашу думку, заслуговують транзитивні періоди, які є зародженням нових форм, явищ у мові. Перехід від середньоанглійської до ранньонovoанглійської характери-

зується такими подіями: 1) англійська мова витісняє французьку і з XIV ст. стає державною мовою, застосовується в парламенті і в суді; 2) починає формуватися англійська національна літературна мова (кінець XV – XVII ст.) [6, 85].

У ранньоніованглійський період, або епоху Ренесансу, два зовнішніх фактори, які сприяли росту національної мови та встановленню літературних норм, – це політична та економічна уніфікація країни та культурний прогрес. Досягненням цього періоду був винахід друку у Німеччині. Дата випуску першої англійської книги (1476р.) вважається переломним періодом у історії англістики та початком нового періоду – ранньоніованглійського [5, 165-168]. Друга половина ранньоніованглійського періоду (середина XVII – XVIII ст.) є періодом встановлення норм. До початку XIX століття англійська мова набула стабільності та володіла усною та писемною формами [5, 179]. За словами Г. Суїта, основною різницею між ранньоніованглійським та пізньоніованглійським періодами є те, що перший - це період експериментів, внесення у мову запозиченої лексики, формування нової лексики, ідіом та граматичних конструкцій. Пізній ніованглійський період – це період відбору та встановлення норм [14, 13].

Редуковані протягом XI-XV ст. флексії виправдовують дефініцію дану Г. Суїтом ніованглійському періоду - «період втрачених флексій» [14, 1]. На початку ранньоніованглійського періоду відбувається подальше спрощення системи флексій [6, 110]. Нівелювання флексій є результатом глибоких змін у граматичній системі мови, наприклад: категоріях відмінку, числа та роду. На нашу думку, зміни, які відбулися всередині родової парадигми у ранньоніованглійський період, недостатньо висвітлені або ж призводять до суперечок у сучасній лінгвістиці, що зумовлює актуальність дослідження.

Метою нашого дослідження є виявлення зсувів, які відбулися в родовій парадигмі у ранньоніованглійський період, та визначення домінантних засобів та рівнів вираження категорії.

Аналіз родової парадигми у середньоніованглійський період (див. статтю «Транзитивні родові маркери»), встановив, що з редукцією флексій, редукувалась кількість номінативних частин мови, які містили родовий компонент, відповідно і кількість морфологічних маркерів роду, що призвело до переваги лексичного рівня вираження роду.

Таблиця 1

Категорія роду у парадигмі номінативних частин мови у часових зрізах

періоди англійської мови	давньоніованглійський	ранньосередньоніованглійський	середньоніованглійський
номінативні частини мови			
іменник	+	+	+
прикметник	+	+	
займенник	+	+	+
числівник	+		

Серед номінативних частин мови у середньоніованглійський період рід розрізняють тільки іменники та особові і присвійні займенники. Домінантою розрізнення за родами є лексико-семантичне значення слова. Проте морфологічний та синтаксичний рівні не зникають, вони стають периферійними.

Отже, на початку ранньоніованглійського періоду ядром поділу іменників за родами продовжує існувати поділ на чоловічу та жіночу стать. Рід у ранньоніованглійській та в сучасній англійській, згідно О.І.Смирницького [7, 148], М. А. Беляєвої [2], Г.Г. Почепцова, І.П.Іванової, В.В. Буракової [3, 22], Е. Фарара [10, 304] та ін. є категорією суто понятійною. В. В. Левицький стверджує, що в англійській мові категорія роду втрачена цілком [4, 252]. Але, на нашу думку, навіть природний рід – це не відсутність граматичного роду, це система в якій немає відповідних морфофонетичних рис, а тільки єдина семантична риса, яка базується на біологічній. Поділ за трьома родами залишився, а якщо є протиставлення, то згідно Д. А. Штелінга, існує граматична категорія [8, 56].

Іменники не втратили всі морфологічні маркери. Деякі суфікси для позначення роду (наприклад, *-ess*, запозичений із французької) збереглися у мові, наприклад: *This is the Countesse Warwike, is it not* [9], *As for a common Mistress, in your Drink* [2] та з'являються нові, завдяки запозиченням з інших мов.

У XV-XVII століттях роль зовнішнього впливу на лексику була значною. Крім запозичень із скандинавської, французької та латинської мов лексика починає збагачуватись словами з інших європейських мов завдяки поширенню різного роду міжнародних зв'язків. Словотвір відбувається за допомогою деривації та словоскладання. Суфіксація завжди була найбільш продуктивною у

творенні нових слів [5, 314]. За Г. Суїтом суфікс *-trix*, який походить від латинського суфіксу жіночого роду *-tor*, поширюється у мові і відносить іменник до жіночого роду [14, 250], наприклад: *...one only Daughter his whole Executrix, Mrs. Charlot...* [2]. Наступні суфікси у діяхронії змінюють форму та родові розрізнення:

д.а. *end* (m) → с.а. *ere* (m) → р.н.а. *er* (m, f)

р.с.а. *estre* (f) → с.а. *ster* (f) → р.н.а. *ster* (m, f)

Давньоанглійський суфікс *-end*, який утворював іменники з дієслів для позначення особи, що належить до певної сфери діяльності, у середньоанглійській зникає, замість нього вживається суфікс *-ere-* (*scētend-shooter*), який маркує іменники чоловічого роду, так як всі професії у той час вважалися чоловічими. У середньоанглійський період суфікс *-ere* разом із суфіксом *-estre*, який у ранньосередньоанглійський період позначав приналежність іменника до жіночого роду, втрачають кінцеве ненаголошене *-e*. Суфікс *-ster* починає розглядатися як емпатична форма *-er* та застосовується для позначення осіб чоловічої та жіночої статі. Так, ранньосередньоанглійські іменники *bakstere*, *tappistere* розвинулись у новоанглійські *baxter*, *tapster* [14, 222]. *My Daughter to me should be, like a Court-Lady to a Minister of State...*; *Of all Mechanics, of all servile handi-crafts-men, a Gamester is the vilest* [8]. У текстах ранньосередньоанглійського періоду вживання іменників із суфіксом *er* стає частотним: *A messenger, Lord Awdley know from whence...* [9], *and in truth, 'tis a pity to lose so good a Customer...* [8]. Суфікс *er* закріплюється з появою у англійській мові латинізмів із суфіксом *or*, які також позначали особу, що належить до певної сфери діяльності [1, 235], наприклад: *Deriued is inheritor to Fraunce...* [8]. *Do you, or any of the City, stand bound to his Scrivener or Taylor?* [2]. У деяких випадках латинський суфікс *or* заміщає *er*: *chancellor, warrior*. Тоді як в інших навпаки: середньоанглійські іменники із суфіксом латинського походження *-our* - *mīnour*, *robbour* переходять у ранньонovoанглійські іменники із суфіксом *er*: *miner, robber*. За словами Г. Суїта це є частково результатом того, що суфікси мали однакове кінцеве звучання [ɔr] [14, 230]. Запозичення із суфіксом *er* з датської, фламандської та саксонської відображаються у лексиці морської тематики (*freebooter, stocker, schooner*), воєнних термінів (*beleaguer, roster*). Поступово значення суфіксу розширилось, і він позначає людину з певної місцевості: *Londoner, Southerner* [5, 319]. Багато слів прийняли суфікс *-ar* внаслідок впливу латинських форм. Деякі вже у середньоанглійський період, такі як *vicar*, інші у ранньонovoанглійський, наприклад: *Shall such a begars brawl as yt thinkest yu make me a theefe* [7].

На нашу думку, з появою цих суфіксів продовжують відбуватися подальші зсуви у родовій парадигмі. З розвитком суспільства чоловічими професіями починають оволодівати також жінки; суфікс *er* перестає позначати іменники тільки чоловічого роду. Розрізнення за родами стає можливим через кореляцію іменника з займенником третьої особи однини на синтаксичному рівні. Крім суфіксів *er*, *or* та *ar* у мові з'являються інші суфікси, які утворюють іменники, що позначають осіб обох статей, наприклад:

-ee, запозичений з французького суфікса *-ē*, латинського походження (лат *-ātus*), слабкою формою якого є суфікси *-y*, *-ey*: 129 *Poor refugees at first, they purchase here, ...*; 449 *And on the lackeys will no quarrel fix...* [5].

-ist, латинський *-ista* з грецького *istos*; *Nay, I'll turn Papist* [2].

-ast: 10 *The scholiast's learning, sophist's cant...* [1]

-ian: 137 *A cook, a conjurer, a rhetorician,*

138 *A painter, pedant, a geometrician,*

139 *A dancer on the ropes, and a physician...* [5]

-ite: 92 *humorists and hypocrites it should produce...* [4]

-our з латинської *-orem*: 240 *Thee, Saviour, thee, the nation's vows confess...* [1].

У ранньонovoанглійський період суфікс *man* широко використовується для позначення осіб, що належать до певної сфери діяльності. Суфікс додається до іменника, який позначає предмет і явища, з якими пов'язана діяльність людини: *Thou mayst be sworne true liegeman to our King...* [9], 550 *Was chemist, fiddler, statesman, and buffoon...* [3]. *Did the Footman go back, as I ordered him...* [2]. Деякий час цей суфікс не вважався гендерно маркованим, так як всі професії були чоловічими. Проте з XVII ст. починають відбуватися зміни, так як жінки починають боротьбу за рівні права. За допомогою складення слів (*-man* уже не вважається суфіксом, а окремою лексемою) шляхом додавання лексеми *man* як на початку словосполучення так і в кінці, наприклад: *man driver, statesman*, та його можливої заміні на *-woman, lady, boy, girl*, наприклад: *...as not to give the Gentlewoman a little House-room... Then before the old Gentleman, you must behave...* [2]. *If the Girl*

had the Discretion of a Court-Lady, who can have a Dozen young Fellows... [8] визначається рід іменника на лексико-синтаксичному рівні. Окрім суфіксів іншомовного походження мова поповнюється цілими лексемами, які за нашими спостереженнями переважно не несуть лексичного розрізнення за родами. Зокрема, іменники запозичені у період Ренесансу з французької – *protégé, croupier, connoisseur, diplomat*; з латинської – *individual, student, critic*, з іспанської – *comrade*, з італійської – *pedant, impresario, incognito*, з індійської – *jackal*, з грецької – *athlete* та ін. [13, 122-128] набувають роду при синтаксичній кореляції. Однак невелика кількість лексем увійшла у мову разом із семантичним родом: *fiancé, bard, husband, abbot* та ін.

У результаті проведеного аналізу, нами виявлено, що синтаксичний рівень вираження роду починає привалювати.

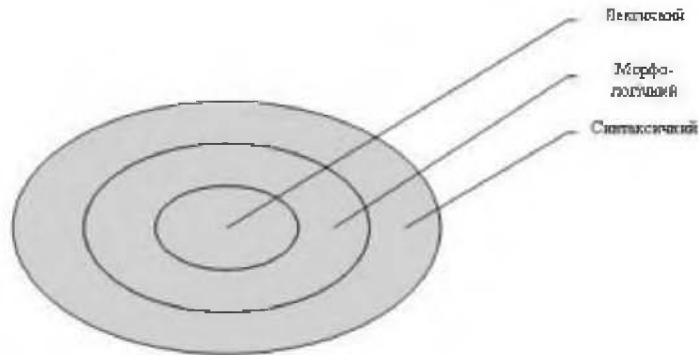

Рис. 1. Рівні вираження категорії роду у ранньоніовоанглійський період.

Згідно висунутої нами гіпотези, що ядром поділу за родами у всі періоди розвитку мови є поділ іменників істот за статтю (лексичний рівень), то і ранньоніовоанглійський період не є виключенням. Навколо ядра, як бачимо з рисунка №1, розвивається інший рівень – морфологічний, маркери якого збільшились, завдяки поширенню у мові суфіксів іншомовного походження. Так, кількість іменників маркованих родом, зростає, а разом з ними і немаркованих, нейтральних, які виділяються у групу іменників спільного роду, і розрізнення за родом яких можливе лише на третьому найпоширенішому у ранньоніовоанглійський період рівню – синтаксичному.

Задля родового розрізнення іменники корелюють з займенниками, які також підпадають під процес змін у ранньоніовоанглійський період. Займенник *his* середнього роду починає заміщатись сполученням *of it* та *thereof* пізніше *it*, і в кінцевому результаті переходить у *its* і починає вживатись у творах 1598 року [12, 86]. *I doubted how well it might become me to make you a present thereof, seeming by many express passages in the same at large* [11]; *Where feeble Hope could ne'er have flown, But vainly flapp'd its tinsel wing* [10].

His розглядається як елемент персоніфікації: 2.243 *So doubling heat his duty doubly speedeth...* [6]. Займенники *he* та *it* починають протиставлятися по лінії істот та неістот. Згідно Ч. Барбера форма *its* до 1620 року стає нормою, а вживання *his* як присвійної форми займенника середнього роду стає все рідшим, хоча ще зустрічається у текстах до 1670 року [9, 150]. Таким чином займенники третьої особи однини продовжують розрізнятися за родами та на синтаксичному рівні вказують на рід іменника в реченні. Відносні займенники *which* та *who* спочатку не розрізнялися по лінії істот та неістот та заміщали один одного: *Such is the fire Concoction's vessel needeth, Who daily all the isle with fit provision feedeth* [6]. Розрізнення щодо істот та неістот починається у середині XVII ст. [11, 142; 10, 337].

Отже, домінанта вираження роду у ранній новоанглійський період переміщається з лексичного на синтаксичний рівень, що зумовлено впливом на мову запозичень, які були масштабними у період ренесансу. Виділяється група іменників загального або спільного роду, які при кореляції із займенником третьої особи однини набували відповідного родового розрізнення. Так як синтаксис є складовою граматики, то твердження, що категорія роду не граматична категорія, на нашу думку, є дискусійним. Перспективою подальшого дослідження є виокремлення рівнів вираження роду у сучасній англійській мові та визначення домінантного та периферійних.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аракин В. Д. История английского языка / В. Д. Аракин; [Учеб. пособие.] – 2-е изд. – М.: ФИЗМАТ-ЛИТ, 2003. – 272 с.

2. Беляева М. А. Грамматика английского языка. – Режим доступа: http://www.classes.ru/grammar/15.Grammatika_angliyskogo_yazyka/case_gender.html
3. Иванова И. П. Теоретическая грамматика современного английского языка: [Учебник] / И. П. Иванова, В. В. Бурлакова, Г. Г. Почепцов. — М.: Высш. школа, 1981. — 285 с.
4. Левицкий В.В. Основы германистики / Виктор Васильевич Левицкий. – Винница: НОВА КНИГА, 2006. – 528 с.
5. Расторгуева Т. А. История английского языка / Т. А. Расторгуева; Учебник – 2-е изд, стер. – М.: ООО «Издательство Астрель»:ООО «Издательство АСТ», 2003. – 348 с., [4] . – На англ. яз.
6. Смирницкий А. И. История английского языка / А. И. Смирницкий; (средний и новый период). [Курс лекций]. – М., 1965. – 136 с.
7. Смирницкий А. И. Морфология английского языка / А. И. Смирницкий. –М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1959. – 440 с.
8. Штелинг Д. А. О неоднородности грамматических категорий / Д. А. Штелинг // Вопросы языкознания. – 1959. - №1. – С.55-64.
9. Barber Ch. L. Early Modern English / Charles Laurence Barber. – Edinburgh: Edinburgh University Press, 1997. – 280 p.
10. Farrar E. O. The History of the English Language / Emerson Oliver Farrar. – NY: Adamant Media Corporation, 2005. – 415 p.
11. Fennel A. B. A History of English: a sociolinguistic approach / Barbara A. Fennel. – MA: Blackwell Publisher, 2001. – 284 p.
12. Gorlach M. Introduction to Early Modern English / Manfred Gorlach. – Cambridge: Cambridge University Press, 1991. – 456 p.
13. Strang B. M. H. A History of English / Barbara M. Strang. – London: Methuen and Co Ltd, 1970. – 453 p.
14. Sweet H. A Short historical English Grammar / Henry Sweet. – Oxford: Clarendon Press, 1892. – 270 p.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

15. Akenside M. Hymn to Science. – Режим доступа: <http://rpo.library.utoronto.ca/poem/6.html>
16. Aphra B. The City Heiress. – Режим доступа: <http://etext.lib.virginia.edu/toc/modeng/public/BehCity.html>
17. Dryden J. Absalom and Achitophel. – Режим доступа: <http://rpo.library.utoronto.ca/poem/736.html>
18. Dryden J. Mac Flecknoe A Satire upon the True-blue Protestant Poet T.S. – Режим доступа: <http://rpo.library.utoronto.ca/poem/745.html>
19. Dryden J. The Third Satire of Juvenal. – Режим доступа: <http://rpo.library.utoronto.ca/poem/3894.html>
20. Fletcher P. The Purple Island. – Режим доступа: <http://rpo.library.utoronto.ca/poet/125.html>
21. Gammer Gurton's Needle. – Режим доступа: <http://etext.lib.virginia.edu/toc/modeng/public/AnoGamm.html>
22. John G. The Beggar's Opera. – Режим доступа: <http://etext.lib.virginia.edu/toc/modeng/public/GayBegg.html>
23. King Edward the Third. – Режим доступа: <http://etext.lib.virginia.edu/toc/modeng/public/AnoEdw3.html>
24. Marvell A. The Definition of Love. – Режим доступа: <http://rpo.library.utoronto.ca/poem/1377.html>
25. Puttenham G. The Arte of Poesie (1589). – Режим доступа: http://rpo.library.utoronto.ca/display/display-prose.cfm?prosenum=17&subfile=puttenham_artofp_1.html

Мороз А. В.
(Чернівці)

ДЕРИВАЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НІМЕЦЬКОЇ ФАХОВОЇ МОВИ ТОРГІВЛІ

У статті йде мова про словотворчі особливості німецької фахової мови торгівлі. Автор описує різні класифікації способів термінотворення, досліджує найбільш поширені словотворчі типи даної фахової мови, характеризує та аналізує їх.

В статті йде мова про словообразовательні особливості німецького спеціального мови торгівлі. Автор описує різні класифікації способів термінообразовання, досліджує найбільш поширені словообразовательні типи даного спеціального мови, характеризує та аналізує їх.

The article deals with the derivational peculiarities of the German special trade language. The author describes different classifications of the word-formation's ways, investigates the most popular derivational types of the given special language, characterizes and analyses them.

Інтеграція та взаємодія в процесі функціонування різних наук потребують посиленої уваги науковців до питань термінознавства, дослідження лінгвістичних та прагматичних аспектів термінології в різних сферах наукової діяльності. Проблеми становлення, семантики, деривації та тенденції розвитку термінологічних одиниць, фахової лексики вивчали як зарубіжні, так і українські дослідники, зокрема А.А.Реформатський, В.В.Виноградов, В.М.Лейчик, Г.О.Винокур, Б.Н.Головін,